

Titel: Anti-Journalen, eller Betænkninger over den Homiletiske Journal. Nr. 1-3.

Citation: "Anti-Journalen, eller Betænkninger over den Homiletiske Journal. Nr. 1-3.", i *Luxdorps samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 2 bind 17*, A.F. Stein, 1772, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-2_017-shoot-workid2_017_012.pdf (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Luxdorps samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 2 bind 17

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Anti-Journalen, eller Betænkninger over den Homiletiske Journal.

Kiøbenhavn, 1772.

Trykt og faaes tilkiøbs hos August Friderich Stein, boende i Skidenstrædet i No. 171.

2
3

I en lykkelig Periode er det Ord Journal kommen i Moden iblant vore Danske Skribentere. Om en føye Tid skal den hele lærde Verden neppe kunde tælle flere Robinsons, end vort Danmark allene kan fremvise Journaler.

Lærde, Dramatiske, Homiletiske, hvo veed om vi ey snart opleve Juridiske, Musicalske og Medicinske Journaler? Rimeligheden kunde i det mindste billige et par af de sidste.

4

Den lærde Journals Fordele ville vi ingenlunde anprise, den beviser sig selv, den Drammatiske ville vi ingenlunde nægte sine Fortienester; frie fra lidt mere Bitterhed og rensed fra endeel Sprog-Feil, ville vi kalde den ypperlig og mere ønske, end troe, at den maatte blive nyttig, ligesaa vist som den er nødvendig.

Men den Homiletiske Journal, hvad skulle vi sige om dette Phœnomenon? Vi maae spørge, om den er billig og taalig? For at afgjøre dette Spørsmal maae vi betragte dens Gienstand, som er Præsternes offentlige Tale. Vi troe, at naar en Lærere giver en Prædiken ud ved Trykken, da er man berettiget til at bedømme ham efter de strængeste Regler. Hvorfore? fordi han da bør give sig den fornødne Tid, til at foreene al den Behagelighed i Udtrykkene, som mueligt kand være, med Grundighed, Orden og Styrke i Tankerne. Tid, Leylighed og Omstændigheder indskrænke, tvinge og forvirre ofte Taleren, men kunde ey hindre Skribenten, der langt fra ey saa meget er udsadt for den Tvang.

5

En Præst maae og skal tale paa bestemte Tider, det er hans Embedes Pligt, andre Embeds-Forretninger kunde afknappe ham Tiden, Hukommelsen er ey altid en paalidelig Følgesvend, Naturen har ey meddelet alle Mennesker den i en lige Grad; Alder, Svaghed, og tusinde Ting, for vidtløftige at opregne, kand svække den. Men dennes Mangel kand igien forvolde, at den best udarbejdede Prædiken, kand under Udførelsen tabe det Halve af sit Værdie.

Lægge vi til alle de Øyemedier, søm kand forekomme en Prædikant der staaer paa en Prædike-Stoel og overseer en heel Menighed, ere vi ey ubillige nok for at ville nægte ham Sandsernes Brug, og ere vi ey slette Philosopher nok, for at tilstaae, at de Billeder som forestiller Sandserne, ofte imod vor Villie gjøre Indtryk paa Siælen, faa maae vi jo bekiende, at de samlede Tanker ved en eller anden saadan tilfældig Adspredelse let kand forvirres øg bringes udaf den Tanke-Kiæde, som den foregaaende Overveyelse har lænket den med og besluttet at fremstille den i.

6

Gaae vi videre og indsee, at en Guds Ords Lærere, indtaget af de Sandheders Helligdom og Vigtighed som han fremsætter, ofte midt under sin Prædiken kand blive ført af Aandens Hæftighed og under denne hellige Iver frembringe de Ting, som han ey førhen har overlagt, hvorledes ville vi da paastaae, at han strax skal

indklæde sine Tanker i de mest udsøgte pynteligste og yndigste Udtrykke? Maaskee de lærde homiletiske Journalister væmmes ved den Tænkesætning; maaskee en saa religieus Slutning er en Daarlighed, Latter og Kiellingevurrenhed for deres opklarede Forstand. De tillade mig dette maaskee! thi med alle deres Omsvøb, synes jeg dog bag det borgede Dække af Ærefrygt for og Kierlighed til Religionen, at spore en Kaadhed, som bevæger mig til den (Gud give urigtige) Slutning, at Røsten er Jacobs, men Hænderne Esaus.

For alt dette ovenanførte er den befriet, der som Skribent bekendtgjør sine Prædikener og befriet fra de Hindringer som Baade kand forvolde og undskylde indløbende Mangler, beholder Critiqven sin

7

fulde Ret over den, som lægger sin Prædiken offentlig for Lyset.

Men ligesaa vist som dette forbeholder Critiqven sin fulde Styrke imod Skribenten, ligesaa vist gjør det den flov og ubillig, naar den vil antaste Taleren; med mindre man vilde sætte forud, at den sidste begik de yderligste Urimeligheder og utaalige Dumheder. (En Beskyldning, som de homiletiske Journalister vel neppe trøste sig at tillægge vore offentlige Lærere,) og da burde et alvorligere og tilladeligere Middel binde en saadan Tunge, end en Homiletisk Journal.

Vi maa spørge, hvad er en Prædikens Hensigt? unægtelig denne: at undervise og opbygge Tilhørerne! Videre: hvilken Deel af Tilhørerne udgjør Mængden, de Lærde eller Ulærde, de Kloge eller Eenfoldige?

Enhver Upartisk vil vist give de sidste Overvægten i Tallet. Hvad bør nu Læreren rette sig efter? bør han enten stræbe at fornøye, med pyntelige, glimrende og høytravende Udtrykke, en haandfuld Vittige, som desuden selv kand opbygge sig,

8

eller bør han med sin Prædiken lempe sig efter den største Hob, de Eenfoldige, som meest trænge til Underviisning og best fatte de eenfoldige og ukunstlede Fordrage? Billighed vil snart afgjøre Besvarelsen.

Betragte vi den allerhøyeste Forgiængere, hvis Lærdom Geistligheden udbreder, da finde vi ham allevegne i sin Læremaade at have betient sig af de eenfoldigste og almindeligste Foredrage, fattelige for de Eenfoldigste; ikke opskruede Talemaader, ikke udsøgte Ziirligheder, men de almindeligste Foredrage og tydeligste Lignelser indklæde hans høystpriselige Morale, som just er ædelt og høyt i sin Eenfoldighed og uskattekligt nok i sin egen Værdie, ey trænger til nogen borget Glands.

Hvo vil nu være ubillig nok, for med de homiletiske Journalister at lure sig paa en Mand, som bunden ved sit Embedes-Pligt, maae og skal tale til visse Tider, som dreven af Embedes Nidkærhed ofte taler om det, som ey forud er overvejet, men paa Steden kand indfalde ham, som undergivet Menneskelige Fornemmelser ofte giennem Øynene og Ørnene kand indsanke de

9

Adspredelser, som vel ey forrykke hans Tankes Grund, men dog kand forandre dens Form. Jeg vil oplyse dette med en Lignelse. Man forlade mig at jeg skiemter imellem Alvor! Ifald jeg var Præst og nok saa fuldkommen havde studeret paa min Prædiken, ifald min Hukommelse var den beste Lastdrager, kunde jeg dog let forrykkes, blot og eene ved at blive vaer en homiletisk Journalist, som under Prædiken sad med et Papir og en Blye-Pen, for at optegne det, hvorved han næste Uge vilde fortjene sig en Skilling paa Homiletikens og Præstestandens Regning.

Latterligt nok er det, at see en ung Dreng, som vanhældig har givet sig af med adskillige verdslige Deelee og som en anden Phaëton er styrtet ned i en Sump, naar han er kommet Solen for nær, at ville vove sine Angrebe paa Religionens Lærere, og til den Ende med en Censors Mine komme ind under en Prædiken, og der sidde og gjøre Antegnelser, hvorved han maaske vil sige saa meget som: Her seer, I kiære Venner, et Stykke af de homiletiske Journalister! Mon ikke saadan en

10

Person drager Tilhørernes Opmærksomhed til sig, mon de ey glemme Prædiken (NB. de Eenfoldige) for at gloe paa denne lærde Herodianer, som vil udspeide Læreren Tanker, og mon ey Læreren selv ved et saadant Syn kunde blive opmærksom og forvirret?

En lykkelig Hukommelse maae saadan en Journalist have, som af en Prædikens blotte Hørelse strax kand samle saa mange Stumper, at han deraf hiemme kand sammensye en heel Homiletisk Critique?

Men med Tilladelse! hvad Troeværdighed kand vel hans Critique have? mon ey den samme bedragelige Hukommelse, som ofte sviger Læreren, kand og forlede Tilhøreren, og hvo er os Borgen for at han fremsætter i den samme Form, som de virkelig ere udtalte, alle de Præstens Ord, som han vil gjøre sin

critiske Geist til gode med?

Indgang og Delingen kand han optegne i sin Dagbog, men aldrig maae han indbilde nogen at han kan efterskrive Præstens Tale Ord for Ord; den Opmærksomhed, med hvilken han bør anhøre Enden, maae jo trække hans Erindring fra Begyndelsen,

11

og med hvilken Tilforladelighed kand man da troe hans Snak, som ey har anden Autoritet for sig end hans homiletiske Hukommelse, hvis Sikkerhed ingen af Læserne kand være forvisset om, og som synes saa meget mindre paalidelig hos den Polyhystor, som snart vil reformere Staten, snart Kirken, som snart vil tilskiære politiske Modeller, snart beklippe Theologiens Dragt med den Journalistiske Sax.

En anden Sag er det med en dramatisk Journal, de fleste Drammer ere enten skrevne eller trykte, de igientages ofte, og ved Igientagelsen kand de erindres og de deri begangne Feiler indsees. Sans Comparaison! mellem Materierne; ifald vore Geistlige, som de Reformerte, alle, læste af Papiret, da burde og kunde man paastaae en større Nøyagtighed. Den der læser noget føler ey saa meget Affecternes Bevægelse, som den der taler, Talen som staaer paa Papiret, kand ey undgaae Hukommelsen og Øynene, som ere fæstede derpaa, kand ey saa let imodtage andre fremmede Billeder, som ofte adspredte Tankerne.

12

Det bliver vel altsaa en unægtelig Sag, at det er høyst ubilligt at inddelte sig paa en geistlig Talere med den Critique, som allene og virkelig beholder sin Ret til Skribenten. Dog hvad ville vel de got Folk spørge om Billighed, som allene skrive for at skrive, og hos hvilke Fordelen viser den kraftigste Drivefieder.

Hvad som er ubilligt er tillige utaaligt og saa meget mere er den homiletiske Journal begge Dele, da man let kand indsee, at den ingenlunde skrives for, eller kand medføre nogen almindelig Nytte, men allene blotter sig at være et Foster af en kaad Skrivesyge og forlegen Pen, som under Navn af Journalist, vil gaae paa Fribytterie i Kirkerne og der erobre nogle Næringsmidler.

Enten denne Journal sammensyes af een allene, eller den er et Foster af fleres Sammenrottelse, kand være os lige meget, nok er det, den er ubillig og fornærmelig for de brave Mænd, som ere udsadte for dens Bedømmelse.

En homiletisk Journal, indrettet paa billige Vilkaar og udført med en moden

13

Forstand, er et Værk, som maatte kunde bryste sig af Forfattere, troværdige, paalidelige og bekiendte for sine Indsigter, og endda blev den i en vis Grad utaaligt. Men der er høyst utaaligt, at een eller anden raae Dreng (vi kiende kun een af Forfatterne) skiulende sig bag den Forlæggers upaalideiige Taushed, hvis Haandskriver og Daglønner han er, vil paatage sig at mynstre, giennemheigle, og sætte i Rette paa ærværdige og fornuftige Mænd, just fordi han har faaet Skrive - Griller og Hændelsevis er bleven besadt med en Journalistisk Aand.

Stolt i sine Indbildninger og ukyndig om sin egen Vankundighed, klavrer saadan en Stymper op paa den Dommerstoel, som Dumdristighed, Næresyge, Ueftertænkksomhed og hans egen Indbildning har opreist ham, der sidder Manden og inspireret af en Journalistisk Aand dicterer homiletiske Oracler.

For denne Domstoel skulle I møde, og ved denne Gamaliels Fødder, er det, I Æreværdige Lærefædre, skulle høre eders Dom forkyndet; Roes og Last hænger af denne Journalistes Vink, og egenmyndig

14

udmaaler han dem, ikke eftertænkende, at Daarens Roes er en Last for de Vise.

Elendigt nok, at Frækhed og Indbildninger kand forlede til saa daarlige og uoverlagte Foretagender.

Naar man for et heelt oplyst Publicum fremstiller sig som en Dommer, maae man erindre, at man selv tillige stiller sig for en offentlig Domstoel; i det vi dømme andre, bedømmes vi begge, og det med saa megen mere Strængthed og velfortient, da man med Føye kand vente det Spørsmaal: hvo haver sadt Dig til en Dommer i Israel?

En Ting vil jeg advare Dem om, min Hr. Journalist, som De midt i Deres store homiletiske Indsigter synes at være uvidende om, eller at have glemt, nemlig: at Kirken er Guds Boelig og den Hellig Aands Verksted, hvor man ey med saa liden Agtsomhed og Ærbødighed bør komme ind, som paa en Skræders eller Skoemagers Verksted; i Betragtning heraf vil jeg bede Dem, at naar De en anden Gang gaaer i Kirken, for at giøre Deres lærerige Antegnelser, at De da smukt skikkeligt, enten vil blive paa en lukket Stoel, eller holde Dem

15

afsides, men ey, som mig er berettiget, sidde offentlig for alles Øyne og gjøre Deres Anmerkninger, thi det giver kun Forargelse, og De erindrer vel hvad det heder om dem, som forarger een af de mindste Smaae, som troe paa mig.

Nu har jeg i Forveyen sagt mine Tanker i Almindelighed om Deres homiletiske Journals Billighed. Jeg skal nærmere have den Ære at opvarte Dem med mine Betragtninger over et hvert No. i Særdeleshed.

Jeg skal veye deres Critique efter alle Billighedens og Kunstens Regler, og maaskee jeg skal overbevise Dem (ifald det Ord Overbeviisning har Sted i Deres Dagbog) hvor meget De selv fortjener at criticeres, som vil bedømme andre. Maaskee naar man faaer lært Dem at kiende Bielken i Deres eget, De da tør lade Skiæven med Fred, i Deres Broders Øie.

I øvrigt tiener til det gunstige Publici Efterretning, at saa længe den homiletiske Journal vedbliver, skal Ugentlig et Ark udgaae af denne Anti-Journal, hvori eet eller flere Nummere af Gangen, af den

16

homiletiske Journal skal blive giennemgaaet og efter Fortieneste behandlet.

Dog medens dette var under Pressen, har jeg faaet Underretning om, at dette Veyrlys er forsvunden og den homiletiske Journal forbuden.

Billighed lærte, at et saadant Skrift

ey kunde blive vedvarende. Nu har man lært at kiende een af Forfatterne. Hvo tvilede vel forud om, at det var deu frugtbare Forfatter, som saa smukt synger Poenitense-Psalmer, naar hans kritiske eller statistiske Geist har forledet ham til at lade sig see paa saadanne Steder, hvor ey Lygtemand taales.

Critiquen over de benævnte Mænds Prædikener skal blive Stykkeviis igiennem gaaet, og Journalisternes Dumhed beviist at være i lige Grad med deres Frækhed.

Resten følger:

17

Anti-Journalen.

No. I.

Over Hr. Chemnitzes Prædiken.

Uagtet enhver af de Fortienestfulde og brave Mand i den geistlige Stand, som af de uforskammede Journalister ere angrebne, besidde ulige større Indsigt end jeg, og med større Grundighed og Styrke kunde besvare den Homiletiske Journal, saa finder jeg dog følgende Aarsager til mit Arbeide. Tiden er for Mænd i saa vigtige Embeder kostbarere og knappere end mange maaskee skulde forestille sig, og naar den endog tillod det, saa synes det imod deres Ære, at nedlade dem til saadanne Spottefugle.

18

Jeg derimod har mere Tid tilovers; uden for Standen er jeg uden for den Mistanke af Partiskhed, som vist vilde blive det første Forsvars-Vaaben Journalisterne og deres Tilhængere vilde møde en geistlig Mands egenhændige Giensvar med.

Jeg er een af de elskværdige Læreres rettænkende Tilhørere, som gaaer i Kirken for at opbygges ved deres Lærdom, men ikke for at udspeide den, som en Journalist, der siden vil anvende den paa en ubillig Maade. Overbevist om den aabenbare og virkelige uretmæssige Fornærmelse, som den homiletiske Journal indholder, har jeg grebet til Pennen for at overtude det høystærede Publicum, om baade Usandfærdigheden og Ubilligheden af dette utilladelige Arbeide.

Læserne maae forlade mig, at jeg afbryder den Homiletiske Journals Orden, og begynder med at igiennemgaae No. 4. af samme, hvori Hr. Chemnitzes Prædiken er bedømt; Denne Dom er een iblandt de groveste, og udmærker sig med aabenbare Usandfærdigheder. Jeg har just selv været en Tilhørere af den Prædiken, som deri criticeres, og derfor best kand indsee Critiquens Ubillighed. Overbevist om den, vil det billige Publicum nærmere lære, af hvad Aand Journalisterne taler.

19

Det første Journalisterne har at udsætte paa Hr. Chemnitz er dette: at hans Bøn varede halvandet Qvarteer. Med Tilladelse Hrr. Journalister, fra hvilken Uhrmager skriver sig deres Uhr, medens der gaaer saa rigtig? Det har maaskee en Lighed med deres Hoved-Machine, og saa borger jeg ey for at nogen af Delene er rigtig.

Ikke jeg allene, men vel 7 a 800de Medtilhørere skal kunde bevidne, at Bønnen ey varede længere, end omtrent et halvt Qvarteer.

Seer De hvilken uendelig Forskiel der er imellem de Homiletiske og andre skikkelige Folkes Uhrer? Totredie Dele at lægge til, er vel grovt; det skal nok være en Auxesis Rhetorica, jeg er for høflig til at sige reent ud en Løgn. Dog det er ey den eeneste deres Journal indeholder, jeg skal strax anmerke flere.

Den anden Beskyldning, De tillegger Hr. Chemnitz, er denne: at han bemøede sig med at bevise den egentlige Forstand af sine Indgangs-Ord, Malach. IV. Cap. 5 og 6 Vers, af der foregaaende og efterfølgende. Omendskiønt det slet ikke var nogen Forseelse at bevise et Indgangs-Sprog med det foregaaende og efterfølgende, naar Contexten, Omstændighederne og Sammenhængen udfordrede det, saa er det dog en

20

aabenbare Usandhed her, thi for det første kan det foregaaende ved dette Sprog intet bevise, og for det andet, maae enhver Fornuftig skaagerlee over det Børne-Snak, at han beviste det af det efterfølgende. Propheten Malachias har ey mere end 4 Capitler og det 4de Capitel ey mere end 6 Vers, nu var det 6te Vers just i Hr. Chemnitzes Indgang. Hvad bliver nu da det efterfølgende? Det bliver Judits Bog, og dog siger Journalisterne, han beviste af det efterfølgende.

Hvo vil nu vel begiere mere Oplysning om Sandheden af deres Critique, er nu ikke deres Dumdristighed haandgribelig nok, som tør paabyrde den brave Lærere saa urimelig en Løgn, og offentlig tør sige saadant for et heelt oplyst Publicum, med sliig en Frækhed som om Bibelens Læsning var det hele Danske Folk forbuden, og ingen vidste, hvor mange Capitler og Vers dens Bøger indeholdte.

Hvo som vil lyve skal have en god Hukommelse, erindre del en anden Gang, og kiøbe Eder, eller laane i det mindste en Bibel, at ey Eders Vankundighed i samme saa tydelig skal blottes, og al Verden see, at I ere saadanne homiletici.

Ville I ellers vide hvormed han oplyste sin Indgang, da skede det korteligen med Luc. I. 17. og Matth. XI. 14. det kand

21

jeg forsikre Dem med Oprigtighed, men ey med en Krigerisk Myndighed, som deres Officeer forsikrede Dem, at have hørt Hr. Chemnitzes Prædiken forhen i Helsingør (vid. hom. Journal pag. 52.), dog den Anecdote om Officeren er nok ligesaa sandfærdig, som den øvrige Critique over Indgangen. De behage at nævne os den Officer, og i Mangel deraf, skrive vi det paa den samme Aands Regning, som lærte Eder at sige, at Hr. Chemnitz beviste sin Indgang med Judiths Bog.

Skulde den Officier udgjøre den 3die Person i Eders homiletiske Bande (som Ordet gaaer), da have vi forhen sagt vor Betænkning om Eders Troeværdighed, og til den henholde vi os.

Det er skammeligt at læse, hvorledes disse Journalister have behandlet Hr. Chemnitzes Indgang, De have ret med Kunst brækket Talens Kiæde og revet den udaf sin Sammenbindelse, for at faae Leilighed til Ordspil og spidsfindige Udtrykke, som udgjør deres hele Critique, og til hvis Bestyrkelse det meste er borget af Usandheds Rige. Med Føye maae vist Hr. Chemnitz og enhver Sandheds Elskere besvære sig over, at den gamle Israelitiske Ærlighed er uddød, (vid. Journ. p. 53.) i det mindste er ey et Gran

22

tilbage hos Dem, hverken af Israelitisk, Journalistisk eller homiletisk Ærlighed.

Fra Indgangen komme De til Prædiken, og paa den har De at udsætte:

I) At Hr. Chemnitz for længe opholdte sig med at bevise, at ey den Kongelige Mand var nogen Forvandte af det Kongelige Huus. Hr. Chemnitz gik ey videre end enhver brav Lærere i dette Tilfælde kand gjøre, nemlig at bevise, at han ey var en Hoffmand, men en Krigsmand. Han kuldcastede ey andres Mening, men viste allene Grund for sin. Capernaum var denne Mands Boepæl, og at den tillige var besadt med Rommerske Keyserlige Krigsfolk, sees af Matth. VIII. 5. thi er det rimeligt, da han altid kaldes den Kongelige Mand, at dette Tillægs-Ord bruges for at skille ham fra de Keyserlige, og for at vise, han ey stod i Rommersk, men Kongelig, Krigs-Tieneste.

I Bønnen forekommer Hr. Chemnitz Journalisterne for Dogmatisk, og i Forklaringen for Historisk. Men hvilken redeligsindet Mand skulde vel vilde, eller kunde sige, at den benævnte Forklaring om den Kongelige Mand, er

for meget drevet og for vidtløftig?

Skulde det vel være en fornuftig geistlig Mand forbudet, hvor en Text giver Anledning dertil, med en vel afpasset og beqvem historisk Indsigt, at oplyse den, og mon ey

23

mangen Tilhørere, som Nøyerer end Mængden, tænker over en Text, ikke ved saadan en Forklaring finder sig tilfredsstillt?

Dog tiener den Journalisterne til et Forraad at øse Spottegloser og Skumlerier af, hvilket de gjøre med saa stor en Lyst, Frækhed og Ubeskedentlighed, at den maatte være halvblind i Forstanden, som ey tydelig kunde see, at der bag deres Homiletiske Skiermbret stikker en Frigeistes Aand.

Er Guds Ord Materie at lee af, eller bør dets Ære- og Kierlighed-værdige Lærere være Maalet for nogle unge Poges Spidser, som med en slags umoden og falsk Vittighed besidde Dumdristighed nok, for at gjøre det Helligste og Alvorligste latterligt?

Naar man NB. som en sandrue og grundig Mand, vilde skrive homiletiske Critiquer, da burde Oprigtighed, Beskedentlighed og Alvorlighed ledsage dem, men her ville Børn spille Bold med velfortjente Embedsmænd, et hvert Ord er udsøgt for at gjøre latterlig, falske Complimeuter anbringe de største Grovheder, og idel Judæ Kys ledsage Angribelserne.

Vi maae tillige vise en nye Prøve paa de Homiletiske Journalisters modne Indsigt. De sige i No. 4. pag. 58. iblandt en Hoben andet Tøy, disse Ord: "Hvor kunde Jesu Guddom nu allerede straale klart for

24

denne Mand, da Jesus kun endnu

havde ladet nogle faae Glimt see af sin Guddoms Herlighed."

Gaae hen I Vankundige! og læse Johannis 2, 23. og 3, 2. lærer saa, at Jesus ey ved den Kongelige Mands Søns Helbredelse viste den første Straale af sin Guddoms-Kraft.

Et hvert redeligt Gemytte, som har hørt Hr. Chemnitzes Prædiken, maae blive Blodrød over Journalisternes Uforskammenhed, naar man læser pag. 57. den spottelige Udtryks-Maade De bruge, nemlig: Vi fik en Forklaring paa det Sprog: Af de Umyndiges Munde har Du beredt Din Lov; som var heel artig, nemlig at vi blive omvendte ved de Umyndiges Munde, som aldrig endnu have talet & c.

For at vise Journalisternes Ondskab, ville vi fremsætte Hr. Chemnitzes Tale, saaledes som den her var, og det saa uforandret, at den brave Lærere selv skal bejæ det anførtes Rigtighed.

Efterat Hr. Chemnitz ganske kortelig og velgrundet havde sagt: at Gud ofte bruge Børnene til at bevæge Forældrene med, og at man ey uden største Bevægelse kand læse i Martyrernes Historie, hvorledes Bøddel-Knegte selv ere blevne bevægede ved Martyrernes Standhaftighed, til at antage Christi

25

Lærdom; saa føyede han til: det er mere end vist, at Gud ved Christi Indtog har beredt sin Lov af de Umyndiges Mund, som maaskee ved sit Hosianna første Gang taledede et heel tydeligt Ord.

Saaledes vare Hr. Chemnitzes Ord: Mon disse Ord give Anledning til den latterlige og ret bespottelige Anmærkning, som er giort derover, og blotter ey Journalisterne alt for tydelig sin ryggesløse Tænkemaade?

Ligeledes fordreye De Hr. Chemnitzes Ord angaaende Vagt-Paraden, og deraf tage Anledning til en ubillig Skiemt. Hr. Chemnitz sagde ey videre, end at Vagt-Paraden, som trækkede op, erindrede ham om at afbryde sin Tale, siden han fra høyere Steder var befalet, at forkorte sin Prædiken i Vin termaanederne; men han sagde ingenlunde med Journalisterne: at Vagt-Paraden var ham hinderlig i at forklare den anden Deel.

Jeg beraaber mig paa Hans Høyærværdigheds og mangfoldige Medtilhøreres Vidnesbyrd, at mit Andragende er rigtigt; men hvad bliver da i Følge deraf Journalisternes? Mon ikke enhver indseer, at Ords Fordreyelse, Meningers vrang Fortolkning, og Tillæg af egen Opspindelse, blandede med Betænkninger uden Eftertanke, og indklædte i en

26

Ondskabsfuld Vittighed, ere Journalisternes Sprog?

Endelig kand ey deres Ondskab spare Hr. Chemnitzes Ord angaaende Bæknerne for Kasse-Børnene. De ville efter deres Begreb dadle ham, fordi han ey har tælt nok om denne Materie, og derfor Ironice (spotteviis) kalder hans Ord grundige, uventede, opmuntrende, tillokkende og giennemtrængende, det hedder, Hr. Chemnitz (vid. Journ. p. 60.) anspendte alle Kræfter for at opvække Medlidenhed, med disse Ord: Hvad kand Børnene derfor? Her ere mange Dybheder i disse faa Ord. Gid det ey var Rummet imod at udvikle dem. Saa lyder Critiqven.

Naar man vilde gjøre en Retorsion, kunde man gjerne sige: Hvor megen Ondskab, Spot og Bitterhed ligger ey i disse Ord, og hvo er saa eenfoldig, at han ey kand udvikle det?

Det maae være nok med at udvikle, at de homiletiske Journalister heri, som i alt andet tage fra og lægge til, radbrække alle Meninger, for deraf at udtrække Anledninger, til at skiemte med.

Hr. Chemnitzes Ord vare omtrent disse: Efterat han kortelig havde omrørt Sagen, sagde han: Viser Eder ogsaa ved denne Leylighed beredvillige til at give og

27

meddele, thi hvad kunde de uskyldige Børn derfor, at Forældrene have vandret paa Ureenheds ey & c. Hvorfore have mine Herrer udelukket det øvrige og allene anbragt de faa Ord. Mon det være skeed af Forglemmelse, hvortil tiende da Eders Antegnelser, naar I ey engang kunde erindre og beholde saa meget af Prædiken, som jeg eller en anden Tilhører, der ey hørte den i den Hensigt, at criticere den? Enten maae Eders Hukommelse være alt for bedragelig og Eders Antegnelser alt for falske, eller det som værre er, Eders Ondskab saa stor, at I forsætligviis udelukke det Halve og mere. Skulde det første forholde sig saaledes, da fortiene I jo at udklappes for saadan Skiødesløshed i den Journal, hvorefter I ville styre Eders Homiletiske Cours, og vejlede andre til Kundskab om vore brave Læreres Prædikeners Fortienester og Feyl. Er derimod det sidste en Sandhed, da skamme Eder for Eders egen Overbeviisning, som bliver et tydeligt Speyl paa Eders Ondskab; skamme Eder for de velfortiente Mænd, I have fornærmet, og for hele Publicum, som I offentlig tør gaae under Øynene med Eders Fornærmelser! Et af To maae være Aarsagen, men hvilken det er, gjør den Eders Paalidelighed, Sanddruehed og Retskaffenhed en liden Ære.

28

Nær havde jeg glemt Eders Critique over Hr. Chemnitzes Declamation, hvor De sige: Han begyndte en Mening med det

Ord: Hvad, og Lyden af det hvad gav Gienlyd i fulde 8te Secunder. Latterligt nok er det, at Personer, som ey kunde erindre eller anføre den 3die Part af en Prædikens Indhold, ere saa forfærdelig nøyagtige i Tidens Beregning, at de tilforladelig kand bestemme, endog hvormange Secunder ethvert Ord giver Gienlyd. Nu kand jeg begribe, hvorfor deres Udtog af Prædiken er saa falskt. De have fordybet dem for meget i Tidens Udregning, den har betaget deres hele Opmærksomhed og gjort den uskikket til at legge Mærke til det, som egentlig skulde være deres Hoved-Sag at anmærke, naar de ville criticere som homiletici. De har sluttelig een og anden Gang, naar de har faaet Stunder at vende Øynene fra Uhret, opsnappet et og andet Ord med Øret, derfor ere deres Forebringender saa rigtige. De burde have givet dem Navn af horologiske Journalister, og endda blev deres Journal falsk, thi ifald ey Uhret gik rigtigere ved Declamationen end ved Bønnen, kand man med god Samvittighed tage lidt mere end de to tredie Dele fra, og bliver saa ey mere end 2 Secunder tilbage, og saa megen Tid kunde gjerne en De-

29

clamation medtage, dens Gienlyd med iberegnet, thi de taler just om Gienlyden, og hvo er uvidende om hvorlænge den mellem hvert kand høres, de homiletiske Journalister undtagne, som ikkun vide lidt af Grundighed og endda ville vide mindre af Billighed.

Lad nu Publicum og alle billige Læsere dømmе, om en Critique, saa fuld af Fordrevelser, Usandfærdigheder, Spotterier, Skiødesløshed og Vankundighed, kand eller bør taales? Anbragt med Redelighed, Alvorlighed og Beskedenhed ville vi i Følge de i vort første Blad anbragte Grunde endda aftrætte en Homiletisk Journal Ret til at udgives; men dette Misfoster, vel at det saa betimelig blev qvalt, burde aldrig have seet Lyset, og dets Forlæggere indlægger sig vist ingen Ære derved.

Vi kunde ey undlade, medens vi behandle dette Nummer, tillige at røre noget om Hr. Magister Bastholms Prædiken, som i samme er criticeret.

Naar vi læse Begyndelsen af denne Critique, skulde vi snart troe, at vi læste en Poetisk Beskrivelse over Skiønhed og Vanskabning, Velbehag og Væmmelse. Ved

30

den første Igiennemlæsning, tænkte jeg, at Forfatteren nylig var kommen ud af de gamle Mure, hvor han saa ynkelig qvædede om Friheden, og lige ind i Kirken; thi jeg kand ingenlunde begribe, hvad denne poetiske Harangue vil sige, og hvad det er for en rædselsfuld Ørken, de bange Forfattere nylig ere lokkede udaf. En artig Expression ellers, at lokkes fra en rædselsfuld Ørken ved sin Pligt; Naar vi skulde forlade Behageligheder for at fyldestgiøre Pligter, da kunde vi sige, at Pligten lokkede os derfra; men naar vi ere paa et rædselsfuldt Sted, troer jeg neppe vi lade os lokke, men vi løbe nok over Hals og Hoved derfra. Det maae nok være Journalisterne, de kiære Unger, som man maae lokke med Sukkertøy udaf rædselsfulde Steder. Jeg gjør ikkun denne Anmærkning, for at vise, hvilket jevnt godt Grovsmeds Judicium de godt Folk besidde.

Efter denne, Gud veed hvortil sigtende poetiske Indledning, komme Forfatterne til Hr. Bastholms Tale. En Forsigtighed maae jeg roese hos dem, naar de Pag. 63. selv siger: at deres Lovtale ikke giemmer nogen bidende Irettesættelse i sig. Hvortil tiente vel denne høytidelige Forsikring, dersom Journalisterne ikke vare selv overbe-

31

viste, at alle deres Ord, endog de mest smigrende, ere fulde af Ondskab? de ville ligesom underrette Publicum om, at denne Gang have de glemt sig selv og denne Berømmelse mene de oprigtig.

Hvor er dog Samvittigheden en mægtig Overbeviisning, og hvo skulde i Betragtning af det foregaaende kunde forestille sig, at den fandtes i Journalisternes Barm?

I øvrigt legge de al muelig Berømmelse paa Hr. Bastholms Tale. Vi vide og ere forsikrede om, at den ligesaa vist fortjener samme, som de andre brave Læreres ikke fortjener Last.

Vi ville ingenlunde troe, at Svogerskab har nogen Deel i denne Berømmelse, Hr. Bastholm fortjener den; men om den eene af de Hrr. Journalister, som imaale saa megen ufortient Last til andre, for denne Sinde har viist sine Roser uden Tidsler, det er en anden Sag.

Men vi bejamre tillige, at saa velfortient en Mand skal have det Uheld at see sig roset af saadanne Mennesker, som ved sin ubeskedentlige og ufortiente Last over andre,

32

Have gjort sin Troværdighed saa ringe og sin Ære at tale med, saa liden.

De recommendere til Slutning Magisteren lidt mere Langsomhed i hans Tale; En Erindring, hvorfore han vist vil være dem forbunden, ifald han ey maatte frygte for ved en langsommere Udtale at see Anmærkninger over, hvor mange Qvarterer, Minutter og Secunder, Hans Ord og deres Gienlyd optager.

P.S. I næste No. skal Betænkning over Journalisternes. No. I. udkomme. Gyldige Aarsager har tilbageholdet det denne Sinde.

Hvad Anmærkning een eller anden af de forurettede Lærere kunde vilde bæere dette Blad med, imodtages med ligesaa stor Fornøyelse, som Skyldighed.

Fortsættelser følger:

33

Anti-Journalen. No. 2.

Over Hr. Østrups Prædiken.

Mine Læsere tage det ey ilde op, at jeg vil forsøge, om jeg kand give en Gienlyd (endskiønt just ikke bestemt til 8te Secunder), vid, hom. Journ. No. 4. af Journalisternes Forerindring.

I Dannemark skal man tale Sandhed; men Beskedentlighed skal ledsage den. Reentalenhet var de Danskes Egenskab, da de endda vare i sit Afguderies Mørke, men aldrig formørkede en ubillig Ondskab den rene Oprigtighed.

34

Nu da det gamle Dannemarks Vankundigbed er forsvunden, nu da Religionen, den Moder for alle Videnskaber, skinner i et saa klart Lys, da ville smaae Drengue spille Bold med dens Helligdom og forandre dens lyse Farver ved Millioner Spotteriers Blindværk, og enhver artig Dansk maae zittre for de Fornuftens Lygtemænd, som med det falske Vids Træebilieder ville skiule Helligdommens og Sandhedens uforfalskede Malerie.

Ikke langt over de diende Børns Aar og nylig udslupne af deres Ledebaand, bruge unge Børn et kunstlet Sprog for at gjøre Usandhed, Bagvaskelse og Columnie, ligesaa velklingende og tækkeligt, som ustraffelige Læreres reene Sprog.

Men de Danske betræde deres ærlige Fædres Fodspor, og Kongen, som elsker Religionen, forbyder næsvise Skumlere at tale Usandhed imod sin Næste.

Religionen tilbinder ey Øyet med et Sløer, men dens Helligdom taaler ey Spotterens selvblindede Øye, og dens Forfægtere legge allene Bidsel i de Frækkes og Utoyledes Mund. Selvklogskab er ey dens Byg-

35

mester. Just taaede den ikke at forfuskes ved Journalisternes urette Bygnings-Kunst. Den forgriber sig imod Guds Herlighed, som ved smitsomme Critiqver vil gjøre Religionen og dens Lærere foragtede, og derved underminerer det Baand, som er alle Staters Borgerlige Styrke, Støtte og Lyksalighed.

Udrustede af Gud selv, skulle Guds Ords Lærere lee ad og foragte de Vanvittige, som ville udspye sin Gift imod dem, og ved Hielp af Rettænkenhed og christelig Taalmodighed skulle de opsvinge sig over den Hevn, de med Rette kunde forlange, over de Engelsmand formastelige Efterbere, som fornærme, fordreye og satyrisere de Sætninger, som udtones af de Danske Prædikestole.

Den Gud, som udrustede Nordens Monarch med Troens Panser, skal og bestyrke ham i at bevare Ordets Lærere imod alle Usandheds Anfald.

Stater opbygges ved grundige Indsigter i Religionen, men naar den skulde være Maalet for alle kaade Skribenteres Skiemt, blev den snart foragtet, og dens Foragt er enhver Stats ødeleggelse.

36

Bør en christen Borger opægges til Ulydighed imod Staten, ved at give ham ringe Anseelse for Religionen? Ney! han bør bevæges dertil, ved Guds Ords Læreres alvorlige og paa Religionen byggede Bevæggrunde, men ingenlunde ved de Critiqver og Spotte-Gloser nogle homiletiske Drenges foresvadser ham.

Under Guds, under Kongens, under Lovenes dyrebare Varetægt, skal vore Guds Ords Lærere nu uforstyrrede kunde prædike baade til Høymesse og Aftensang, uden at mishandles ved nogle ligesaa uvittige som partiske Journalisters uanstændige Dom, som tvertimod Lovene angribe baade Lærefædrene og deres Sætninger.

Saadanne ere virkelige Oprørere, thi de synderledde saaledes Sandheden, at ey en Slump af den bliver tilbage.

Ligesaa lidet som det Danske Clerisie besiaes af Pavens Aand, ligesaa lidet bør det være Maalet for en Ædelmands eller nogen anden Frigeistes Spotterie.

Egenkierlighed i Selskab med Egennytte har forledet til at forgribe sig paa

37

Sandheden, men med Ligegyldighed ansaae man ey den Ild, som vilde udæmpet have antændet alt for mange Offers til Besspottel-, sens og Frækhedens Afgud.

Kleresiet lært til og vant efter Fornuften at udtolke Guddommens Ord, saaledes som det harmonerer med Guds Egenskaber, behøve ey at igiennemhegles af nogle indbildte Kunstdommere, som neppe endnu have ret fattet de Sætninger de fik af den Skolelærere, fra hvis Haand de nylig ere udgange.

Naar det fremstiller sig paa Guddommens Tale-Plads behandler det ikke reen løst Herrens Sag for Folket, thi bør det ey løyerligt bedømmes af saadanne, som anspende alle Tankes og Kundskabs Ævner for at berede sig en indbildt ære ved at skumle over og forurette Herrens dyrebare Tienere, som en ved et saa forvovent Foretagende kand eller bør være følesløse.

Soele ere Lærerne i denne, og Stierner blive de i hiin Verden, men alt for værdige ere de alle til at kunde formørkes af nogle Irllys, eller at burde haanligen udraabes af nogle nyebagede Critiqvers Herolder.

38

Havde Journalisterne været beprydede med Lærdom frem for andre, havde de eyet en ret Sagtmodighed, og lært deres Sprog i den sande Viisdoms Skole, saa havde de

fremlagt deres Mening med mere Oprigtighed, mindre Spisfindighed og større Selvfornægtelse.

P. S. Denne Forerindring synes os ligesaa grundet, som Journalisternes til No. I., hvis Indhold vi nu ville nærmere bedømme, og indholder da samme, Critique over:

Hr. Østrups Prædiken,

paa den 19de Søndag efter Trinitatis, holden i Frue Kirke.

Den velfortiente Lærere og oprigtige Hyrde Hr. Østrup, vil ey fortryde, at vi tale nogle Ord til hans og Sandheds-Forsvar. De skammelige Angribelser og usandfærdige Andragender ere alt for utaalelige til at man stiltiende kand forbigaae dem.

Imedens Hr. Østrup og enhver brav Lærere anvender sin Tid til Menighedens

39

Opbyggelse, med saa sand en Nidkierhed og god Virkning som han gjør, saa maae den retskaffene Lærere være forvisset, der findes redelige Tilhørere nok, som ville og kunde byde saadanne Bespottere Spidsen, som tør angribe ham eller nogen Guds Ords troefaste Forkyndere.

I Forveyen sende Journalisterne os en lang Beskrivelse over den beklemte Tilhøreres Bekymringer, som følger med ham i Kirken. Efterat de nogen Tid have qvælet ham med denne Plage, ere de endelig saa medlidende, at de gjøre Ende paa hans Qual, med Musiqvens Seyerfulde Toner, og igiennem Musiqver og Sanger føre de ham til de evige Grændser, med mere (vid, hom. Journ. No. I. pag. 4.)

Veyledelsen er artig nok, og ifald den skulde holde Stik, kand Journalisterne under Spil og Sang marchere lige ind i Himmelen, men der hør nok lidt mere til. Vi ville forbigaae deres vidtløftige Forberedelse, som ville optage for meget Rum, og den de meget omhyggelig har anbragt, sluttelig for at fylde Arket med, som nok af Forlæggeren Alneviis er betaelt. Vi ville begive os til Critiquen selv. Den første Anmærk-

40

ning, som møder os, er denne: vid. p. 8. Denne Indgang blev saaledes henegnet paa Texten, at den Verkbrudne

blev til en Ulykke for sine Medborgere. Men med Tilladelse, enten har Eders Opmærksomhed sovet, eller Eders Forsætlighed glemt, at Indgangen blev saaledes henegnet paa Texten: Se. At der ingen Ulykke, Nød eller Elendighed, almindelig eller særdeles, at den jo kommer fra eller bestyres af Herren, saa er der ikke heller nogen Frelse af Ulykke, Nød og Elendighed, at den jo kommer fra og

bestyres af Herren. Saaledes var Hr. Østrups Tilegnelse, men hvad bliver nu Eders Fordreielse og Skumlerie!

Videre; Journalisterne sige: Propheten sigter ventelig til en Fordærvelse,

saasom Blods Udgydelse. Hvilken prægtig

Gisning af den store homiletiske Kundskab? I det følgende 13. 14. 15 V. forkynder Herren: at han vil hiemsøge over Bethels

Altere og de mange Huuse. Hvo kand ey see at: derved klarlig forstaaes en overhaandtagende Ild, som skulde fortære Herrens Huus og Borgerues Huse? Hvad bliver nu af Eders dumme Slutning, som er tvertimod de klare Ord, og mon nu ey det Ord Ulykke

41

kunde anføres i Hukommelsen om Ildebranden i Kiøbenhavn, hvormed Journalisterne dog drive Spot! En Ære for deres egen Indsigt at gjøre saadanne Forklaringer!

Pag. 9. nægte Journalisterne, at de Ord: Kommer fra Herren, bleve ikke forklarede, og spottende anføre de: Vi ville Hiertelig gerne have hørt, at Guds Almagt forrykker, forvirrer & c. Ordene bleve af Hr. Østrup nøye forklarede, saaledes: At Guds Viisdom bestyrer de almindelige og særdeles Plager, til den Tid og det Sted, som han seer at kand opfylde hans Øyemeed; ey at Gud finder Behag i at plage Mennesker, som er Støv; men naar Gud seer, at de ikke vil lade sig tugte af hans saliggjørende Naade, da nødes han, som en Fader, at tugte med Plager, om de da under Tugtelsen ville ydmyge sig, saa at plagernes sande Aarsag, er Folkets Gienstridighed, bevist af Israels Exempel, Esa. 3. v. 9. her bestyres endog den største Ulykke af Herren, saa alle Ting skal tiene dem til Gode, som frygte Gud. Dette blev oplyst med en fornuftig Faders Exempel, der skarpt tugter

42

sin Søn, for derved at standse og afskrække ham fra sin Ulydighed, og redde ham fra større Synders større Straf.

Heraf sees jo tydelig, at Critiqvens tvende stridende Sætninger eene og allene har Sted i den vrangvillige Tilhøreres Hoved, som ey ville vide at deres Gienstridighed skal blive Aarsag til deres Ulykke, den de øyensynlig haste til.

Pag. 12. gjøre Journalisterne Anmærkning over de Ord: Han kom til sin Stad, (vide Journ.) Her viste Hr. Østrup, hvorføre Capernaum blev kaldet Jesu Stad, frem for Bethlehem, hvor han var fød, eller Nazareth, hvor han var opfød. Og sagde han, at Aarsagen sluttelig var denne: At der i Capernaum var et Huus, hvor Jesus kom i og ham til Tieneste, naar han opholdte sig der; ikke at han eyede det, thi han eyede intet i Verden, men at det har været ham til Tieneste, og ventelig har det været Peders Huus, da der staaer, at Peder eyede Hus i Capernaum, hvorfor de og krævede der Skat af ham frem for andre Stader, som af en Borgere; Mon denne Slutning ikke er fonuftsmaessig, ja endog ret net og velanbragt af Hr. Østrup, og mon ey Hele

43

Verden kand see Critiqvens Løgn og Ondskab at være i en lige Grad?

Pag. 13. gjøres en heel Harangue over det Ord: Kand husvale. Hr. Østrup visede her, at Jesus som Herren ikke allene kand frelse, men og at han som en forbarmende Herre og Frelser vil hielpe; derpaa var et klart Exempel i den Elendiges Frelse. Ifald Journalisterne kunde og vilde være agtpaagivne paa Prædiken og anføre alle dens Ord sandfærdig, da kunde og burde ey saadant undgaae deres Opmærksomhed.

Pag. 14. opholde Recensenterne sig over, ar Hr. Østrup har været for kort. Uforskammet, at de vil og tør. bagtale en Lærere, fordi han retter sig efter allernaadigst udgangne Befalninger og ey vil overtræde Lovene, som præscriberer en Prædikant Tiden.

Samme Pag. opholde de sig over det Ord Skarens Pak; det skurrer i deres delicate Ørne, og de smaae Afguder i Smagens Tempel kunde ey taale det.

44

at tage mod dem som kritiske Katte-Killinger, da dog Verset var anført for at vise, at det mindste vi kand gjøre, er at takke Gud for sine Velgierninger, saa maae jeg allene

erindre, at de vise ligesaa stor Vankundighed som Ondskab. Vel sandt, at Autor til Catechismi Sange har skrevet dem, førend de komme ud af deres Ledebaand (vid. Forerindringen),

men dog i dette Seculo, og altsaa

ey i det 14 Aarhundrede. Sangene ere siden 2de Gange oplagte; deres Critiqve kand vel altsaa ey reyse sig af Uvidenhed, men det har nok gjort de ømme Smagens Smaaeherrer ondt, at de i dette skurrende Ord, har fundet en Beskrivelse paa dem selv.

Pag. 15. hedder det: Hør nu Læser! Hoved-Lærdommen, som opstod af Ildebranden, hører den: om Herrens Huse nedfaldt & c. Jeg maae svare: Hør nu Læser! Journalisternes forsætlige Ondskab! Hr, Østrups vare: I Anvendelsen blev en Opvækkelse til Tilhørerne: at takke Herren for sin Frelse i

Staden, fra den for 44 Aar siden overfaldende fortærende Ild, da Indbyggerne i en langvarig Fred, ved Herrens Hielp og Velsignelse havde opbygget Herrens Huse og deres egne,

45

bedre end tilforn. Herved blev erindret: det da bedrøvelige Syn, at see Herrens Huse med deres egne at falde i Aske, hvorved de i deres Elendighed saae sig berøvet de Forsamlings-Steder, hvor med foreenede Hierter kunde anraabe Guds forbarmende Naade. Her blev og forestillet tillige: At det vilde ey røre de Letsindige i vore Dage, om de saae Guds Huse nedfaldt, naar de kun beholde deres egne, til deres sandselige Forlystelser og hedenske Uteerligheder; Men hvad om dette skede nu som da, hvilket Gud i Naade forbyde, at deres Huse faldt i Aske, og deres Eyendom opgik i Røg, da vilde vist Herrens Ord blive sandt: Naar de komme i Angest, da stal de aarle raabe, og naar deres Ulykke kommer over dem som en Hvirvelvind, da skal de paakalde.

Døm nu Læsere! om ey saadanne Critici, høre Herrens Ord allene for at kaste og bespotte og imodsige. Mon de ikke handle som det hedder om Satan, ar han vel anhører Skriftens Vidnesbyrd, men udelukker hvad han vil! de ligne meget (Guds Billede ufofnærmet) denne Løgnens Fader, thi

46

fra Begyndelse til Ende er ey et sandt Ord i deres Journal.

P. S. Den politiske Bynk feyler Hiertelig

i sin Kandestøber med at giette Autor til denne Anti-Journal, han maatte jo vel begribe, at Bie i denne Tid ligger i Dvale og er uvirksom; dog hans Dømme- og Slutnings-Kraft er ligesaa rigtig i det eene, som i det andet.

Jeg og enhver med mig, maae med Billighed forundre os over denne Bynchs Dumdristighed, som uagtet den homiletiske Journal af Regieringen

er forbudet, dog vedbliver at criticere Hr. Østrups Prædiken, over I Søndag i Advent. De Udtrykke han bruger ere hverken taelte eller hørte. Han taler blandt andet om Dievelen i Kirken; fandt, han stod selv midt iblandt Folket paa Gulvet; Ak! Forvirrelse nok under Guds Ord!

I øvrigt maae denne Politicus erindre, at Staten og Kirken lader sig ey omstøbe saa let. Han har eengang brændt sine Fingre med at ville

47

være Statens Kiedelflicker, han vogte sig at de ey forbrændes gandske, ifald han gjør formeget i den homiletiske Form. Fortsættelser følger.

48

49

Anti-Journalen. No. 3. Betreffende den Homiletiske Journal No. 5. angaaende Hr. Myhres Prædiken.

Begyndelsen af dette Blad er en Betragtning over Hr. Lemmings Prædiken paa 22. Søndag efter Trinitatis, holden til Høymesse i St. Nicolai Kirke. Efter en lang Modsigelses. Labyrinth, som snart fortæller os at Gud ey kan straffe os for uundgiengelige Feyler, (hvor iblandt Overilelse regnes,) snart igien gjør os strafskyldige, fordi vi (at bruge deres Lignel-

50

fer) ey som døve kunde tvinges til at høre, ey som stumme til at synge, ey som krogbenede til at gaae ret op, med mere af den samme Suurdey, som bestaaer af lutter Modsigelser og ubestemte Tanke-Sætninger, der snart gjør Barmhiertigheden stridende imod Retfærdigheden, snart ubegribelig for Fornuften, og midt i dette Chaos bringer os mal à propos ind i den Lære om Treenigheden, hvilken oplyses paa en dunkel Maade med 2de Venners fælles Følelser og fælles Tanker (vid. hom. Journal No. 5. pag. 78.) Ja dunkel nok og aldeles ubestemt; thi at ville oplyse den treenige uadskillelige Guddom, med 2de særskilte Væseners tilfældige Følelser, skulde vel neppe komme noget fornuftigt Menneske i Hovedet. Efter al denne Gallimathias, som iblandt nogle sunde Tanker, indeholder dobbelt saa mange forfløyne, og synes skrevne allene for at opfylde et: ut aliquid fecisse videamur, kommer endelig Journalisterne ligesom en Deus i Machinen, Hovedkulds ned paa Hr. Lemmings Prædiken. Bønnen bliver først roeset, og derpaa Prædiken.

Men saasom Journalisten, til al Uheld har glemt at sende i Forveyen den samme

51

høytidelige Forsikring, som vi førhen har bemærket i den homiletiske Journal No. 4. angaaende Hr. Bastholms Prædiken, saa kunde vi jo ey vide, om han meener noget med denne Berømmelse; ja vi kunde jo letteligen antage den for en Lovtale, som giemte en bidende Irettesættelse i sig, dersom vi og enhver ey tilfulde vare overbevisede om, at saavel Hr. Lemming, som enhver af de offentlige Guds Lærere her paa Stæden, fortiene al Ære, Berømmelse og Kierlighed af alle Retsindige.

Een Ting maae vi anmærke, hos de homiletiske Journalister, og det skal formodentlig være et Statsmands Kneb; naar de have bagtalet Hr. Østrup, roese de Hr. Hviid, naar de have mishandlet Hr. Chem- <Lhem« nitz, berømme de Hr. Bastholm, og endelig naar de have berømmet Hr. Lemming, mishandle de Hr. Myhre.

De forekommer mig som visse giftige Dyr, der lægge sin Gift fra sig imedens de drikke; de trække ligesom Luft imellem hvert ved sine Berømmelser, paa det de destobedre igien kunde udaande sin Ondskab; men ligesaa lidt som deres Berømmelse er nogens Ære, eller deres Foringelse nogens Last,

52

ligesaa lidt er det værd at bekymre sig om Aarsagerne til hine, naar vi vise Urigtigheden af denne.

Lader os nu betragte deres Critique over Hr. Myhres Prædiken, holden paa 23. Søndag efter Trinitatis til Aftensang i Trinitatis Kirke.

De begynde med Bønnen. Efter at have tælt lidt om Formular-Bønner, fortælle de os, at den dyre Forsoners Bøn, til alle Tider og i alle Omstændigheder (dette er sandt nok) om ikke overalt igiennem (NB.) saa dog for en Deel kand passe sig paa vort Hiertes inderlige Begieringer (vid, hom. Journ. No. 5. pag. 90.)

I dybsindige Hrr. Journalister, for hvis grandseende critique Øye ikke den evige Viidsoms egen Bøn kand holde Stand, siger os dog eengang, hvilken Deel, ja hvilket Ord, af vor Frelseres Bøn ikke til alle Tider, alle Stænder og i alle Omstændigheder, passer sig paa alle Menneskers Anliggender?

Hente Lutheri lille Catechismus (den er dog for Børn) igiennemlæse der Herrens Bøn, betragte dens Forklaring, og lære saa,

53

at den i alle Deeles svarer til vort Hiertets inderlige Begieringer, baade om det aandelige og timelige Gode, saalænge vore Begieringer ere rettelig bestemmede og vi bede om det vi bør. Hvad Under Hr. Myhres Bøn ey var tilpas for disse Smagens Sønner, som ikke tiltroe Frelserens egen fuldkomneste Bøn en fuldkommen Overenstemmelse med vore Hiertes Begieringer i alle Dele? En Pensee maae jeg endnu her anmærke: det heder i den homiletiske Journal pag. 90. om Frelserens Bøn: Denne Formular-Bøn er der største Mesterstykke af alle de Formular-Bønner nogen NB. dødelig kand udfinde. Ja vist er den det største Mesterstykke, dog ikke af en dødelig, men tillige udødelig Gud og Forsoner.

Videre, snart synes disse Smagens Oracler at forbyde Lærerne nogen anden Bøn, naar de siger: Hvad behøver da Guds Læreren at geleyde den med sin egen altid brugte ufuldkomne Formular? naar det nu var Sandhed, hvad de ovenfore have sagt, nemlig: at en Guds egen Bøn overalt igiennem kand passe sig paa vort Hiertes inderlige Begieringer, mon da ey en anden Bøn af Læreren var fornøden, naar den Omstændighed forekom, hvori den

54

ey var passende? At disse godt Folk glemme hvad de selv nys have sagt, og snakke frem og tilbage, maae man ey forundre sig over, de skal snakke noget, den homiletiske Hukommelse er bedragelig og deres Dømme-Kraft er vist endnu noget spæd.

Dog finde vi at de tage sine Ord agten og sige: Gud er pligtig ved en Bøn for Talen & c. Hvorpaa vaagner deres Medlidenhed og de begynde pag. 91. at ynkes over, at mange af vore Guds Lærere mangle Tid nok til at indrette en net og kort Bøn, som udbrede sine smaa Arme til alle Delene i Hoved-Lærdommen. Ja for at vise deres Medynk i Gierningen opsætte de os en Original Formular-Bøn, som de nødvendig maae tiltroe alle de Fuldkommenheder, som de nægte andre Formularer, ja endog Frelserens egen Bøn.

Barmhiertige Critici! Eders Formular-Bøn i og for sig selv betragtet, kand være god nok, men tage det ey ilde op, jeg er saa

dristig at sige: at jeg ey troer, dens smaa Arme kand udbrede sig til alle Dele; Neppe bliver den antaget som en Hoved-Original, ey heller er dens Omkreds større,

55

For at vise, jeg ogsaa er barmhiertig, vil jeg bekiende, at jeg i 2 Tilfælde Hiertelig ynkes over eder; først fordi det ey gelinger at eders originale Bøn-Formular, efter Ønske bliver almindelig antaget og brugt af alle Guds Ords Lærere, langt mindre i Ritualerne paabuden at bruge og paa alle Prædike-Stole oplæse den Journalistiske Bøn: Hellige Gud & c. For der 2det ynkes jeg over Taabelighed deri, at I efter saadan en Critique fremsætter eders egen Bøn ret som et Mynster af Nethed, Korthed og Beqvemhed til at passe sig paa alle Texter.

Efter denne harangue om Bønnen, komme Journalisterne til det de ville erindre, som ey var andet i Hensigt paa Hr. Myhres Bøn, end at der var den samme, som han sædvanlig benytter sig af ved sine hellige Taler. Ikke andet? Ret godt endda, at de ey paa Bønnen i sig selv have noget at udsætte. Men hvad om Hr. Myhre nu brugte den homiletiske Formular, mon ey Tilhørerne snart kunde omfatte dens smaa Arme og lære den udenad, saa var man jo i en nye Forlegenhed, med

56

mindre de sindrige Journalister hver anden eller tredie Uge vilde skrive os en nye Formular; om den blev lidt meere Original, og om dens Arme vare lidt større end den førstes, kunde det slet ikke skade noget.

Herpaa komme de til Prædiken, og i Anledning af Indgangen anstille en forfærdelig lærd Betragtning om den

Synthetiske og Analytiske Forklaringsmaade. Først roese de den Synthetiske, og drive ordentlig Spot med den Analytiske og med Tilbagekaldelsen af Ordets Bemærkelser ifra Noæh Tider, endelig igien forsikre de os: at vi have de analytiske Talere, som behandle et Sprog med ligesaa stor Fordeel, som en Syntheticus.

Saaledes væve disse godt Folk frem og tilbage, med og imod. Lykke for dem, om man bona fide vilde, troe alt deres Hvirvar thi Critique kand det vist ikke taale.

Dernæst begynde de paa Hoved-Afhandlingerne, og støde de sig først over: at gode Gierningers Nødvendighed ikke haver nogen Fortieneste i Følge med sig. Jeg skulde ey troe, at de ville holde Munke-Prædikener for os, og indbilde os, at

57

vi med gode Gierninger kand fortiene Himmelen. De erklære sig, selv for Eenfoldige (maaskee og for Vrangvise) til at indsee hvad det vil sige. Jeg begriber det saaledes: Vi ere pligtige til at gjøre alt det Gode, som mueligt er; Pligten er en Nødvendighed; men naar vi saa godt vi kunde, have opfyldt, er det dog ingen Fortieneste, just fordi det var en Pligt, og vi gjorde ikkun det vi burde og vare pligtige at gjøre: Jeg vil fremsætte en Lignelse i det verdslige: Naar en Regent paabyder, at enhver Undersaat i hans Riger Aarlig skal svare en liden Afgift, da er det jo en Nødvendighed, og den Undersaat som svarer samme, gjør en god Gierning, for saavidt at han er hørig imod Lovene; men derved kand ey siges at erhverve sig nogen Fortieneste, just fordi han i Henseende til Forholdet imellem Regent og Undersaat er forbunden til at adlyde. Men dersom en Undersaat i stæden for 1 gav 10 Rdlr. eller mere, da var det en Fortieneste, fordi han gjorde det Gode som var mere end hans Pligt. Betragte vi derimod i Henseende til Gud, saa kunde vi ei gjøre det Gode vi ere pligtige, langt mindre mere, altsaa kand vore gode Gierninger, som virkelig ere Nødvendige, ingen Fortieneste have i Følge med, sig; thi naar vi have gjort alt

58

hvad vi kunde, ere, vi endda unyttige Tienere. Jeg kand altsaa ey i disse Hr. Myhres Ord finde nogen Forløbelse; hvorføre? fordi jeg ey anseer dem med ubillige

Øyne, og ey i Soleklare Ting vil sette Vilderede. Pag. 98. Sige Journalisterne: at den hellige Talere sagde: Vi bør gjøre alt det Gode vi gjøre, og saa føye de dette Spørsmaal til: Men ere vi ey pligtige til at handle ustraffeligere; end vi af alle Kræfter ere i Stand til? Skal dette Spørsmaal være Ironie, da seer jeg ikke, hvad der i al Verden har frembragt det her (Hr. Myhres Ord giver ingen Anledning,) og er det Alvor; da maae jeg spørge, om et taabeligere Spørsmaal kunde vel frembringes? Naar vi af alle Kræfter gjorde alt det Gode vi vare i Stand til at gjøre, saa var det derfor ikke nok i Betragtning af Guds Hellighed; men mere kunde ey Gud kræve i Betragtning af hans Retfærdighed, thi at gjøre mere end man er i Stand til af alle Kræfter, er en Umuelighed, og hvo torde paadigte Gud, at han af skrøbelige Skabninger

vilde fordre Umueligheder; Ney, Guds Bud indeholder intet som er aldeles umueligt, i sig selv betragtet, at opfylde; men Opfyldelsens Mangel ligger paa vor Side, thi ikke Een iblandt os; ikke den Fuldkomneste, gjør

59

til alle Tider alt det Gode, han kunde af alle Kræfter være i Stand til at gjøre.

Videre, anmærke de pag. 90. en Feyl af Hr. Myhre (som de kalde det,) deri at han siger: Vi skal agte paa vore Gierninger, og efter deres Beskaffenhed kand vi slutte os til vor Tilstand, hvad enten den er ond eller god. Dette holde Journalisterne for en urigtig Slutning, og anfører til sin Menings Bestyrkelse, Fordommenes og Sædvanens Forraskelse. Gierningers ulige Udfald, nemlig at onde Gierninger kand falde godt ud og vice versa.

Men de gode Herrer bør iagttage, at det ey er Gierningernes Udfald, men deres Grund, vi bør agte paa, og da Hr. Myhres Afhandling er Theologisk, saa bliver Forstanden denne: at vi bør agte paa vore Gierningers Forhold i Henseende til Guds Lov, og derefter fælde Dommen; nu er Guds Lov saa klar, at ingen Fordom, ingen Sædvane kand trække Skint for den; Ere derfor Gierninger i Henseende den gode, saa dømm vi og med Billighed vor Tilstand derefter, thi det hedder: Træet kiendes af dets Frugter. Ydermere det af Hr. Myhre brugte Ord: Agte, vil sige saa meget, at vi Upartisk og

60

grandgiveligen skulle ransage vore Gierninger efter Guds Forskrift og Samvittighedens Vidnesbyrd; men ey løselig overse dem med et lunket, egenkierligt og af frivilligt Selvbedrog forblindet Øye. Saadan en oprigtig og uhykkelsk Selvprøvelse kand vist lære os at fælde en rigtig Dom efter den guddommelige Forskrift. Det hedder i Guds egne Ord: paa deres Gierninger skulle I kiende dem. Af en slet Grund opkommer sielden god Frugt; det lærer os Frelserens Lignelse om Sædemanden. Naar vi derfor agte paa vore Gierninger, saa forstaaer det sig, vi skal give Agt paa den Grund de opkomme af, og naar den er god, kand vi med Føye gjøre

Slutningen fra den til vor Sieles Tilstand; thi en Øyenskalkes, en Hykleres udvortes Gierninger, kand vel bedrage Verdens, men ey hans egen Samvittigheds Dom, NB. naar han vil give Agt paa det og nøye prøve sig selv. Hvortil skal nu Journalisternes vidtløftige Anmærkning over disse Hr. Myhres Ord, der er saa opfyldt af Modsigelser og Uvedkommende Betragtninger, at enhver tydelig kand indsee, at en blot Dadlesyge har forhastet deres Domme, gjort dem utidige, allene bevæget dem til at hænge ved Ordenes Overflade, uden med Skiønsomhed og en ordent-

61

lig Dømmekraft at udlede deres væsentlige og sande Meening.

Ney, mine indsigtfulde Herrer! Hr. Myhre har ingenlunde feylet i sine Sætninger, men I have selv alt for mærkelig vildfaret i eders Dom over dem, dømmet en anden Gang med mere Grund, spotter med mindre Kaadhed, og I skulle ey igien bedømmes saa velfortjent.

Til Slutningen af dette Numer, ville Journalisterne, som store Elskere af Optoger, moere Læserne med Anmærkninger om Præsternes Declamation. Ja vist er det moersomt, thi hvo kand andet end lee, naar han betragter deres Udtrykke om at det eene Ord støder der andet i Ryggen, med mere? Alt hvad vi kand see af deres Hvisvas om Declamationer, er dette: at de ere store Elskere af Skraal. Men da der vil mere til Ploven end at raabe, mere til en Prædiken, end en stærk Røst, saa vil der og mere til en retskaffen Homiletisk Journal end Sniksnak. Vi forsikre de Hrr. Journalister, at ifald ey deres Foretagender i sin Natur var anstødeligt og opvækkede sand Fortrydelse hos enhver Retsindig, kunde man meer end eengang moere sig over deres Taabelighed,

62

umodne Domme og ubestemte Udtrykke, som dem for længst tydelig ere overbeviseede. Men i Stæden for at moere os med dem, maae vi beklende, at vi Hiertelig ærgre os over dem,

og med Forlængsel vente paa at en Høyere verdslig Magt skal lære dem, hvor forvovent det er at more sig og drive Spot med Guds Ord og dets ustraffelige Lærere.

P. S. Da vi af Adresse-Contoires Efterretninger have erfaret, at Hr. Rosenstand af vore Blade har taget Anledning til at finde sig fornærmet, og at han tillige offentlig har erklæret sin Udeelagtighed i den Homiletiske Journal, saa udæskes det af os, at vi igien offentlig erklære, at det gjør os ondt vi have givet ham Anledning til denne Erklæring, og paa den anden Side fornøye vi os over, derved at være bleven overbeviseede om, at en værdig Søn af saa berømmelig en Fader, ikke har gjort sig deelagtig i dette Uforskammethedens Misfoster.

Sandhed bør nyde sin Ret, og gjøre Ret er en Ære; Vi bede ham derfor offentlig om Forladelse, fordi vi have anlediget ham til denne Justification.

63

Utvungne gjøre vi det, og blot Redelighed er denne vor Giernings Lov. Een af Journalens Forfattere har røbet sig selv, og det gaaer med ham som Midas, hvis oprakte Ørne blotte ham. Dog denne Forfatter er imod al Formaning surdior Scopulo Icareo.

64